HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

4 iunie 2015*

„Trimitere preliminară — Statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung — Directiva 2003/109/CE — Articolul 5 alineatul (2) și articolul 11 alineatul (1) — Legislație națională care impune resortisanților țărilor terțe care au dobândit statutul de rezident pe termen lung o obligație de integrare civică, atestată prin examen, sub sancțiunea amenzii”

În cauza C-579/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Centrale Raad van Beroep (Țările de Jos), prin decizia din 13 noiembrie 2013, primită de Curte la 15 noiembrie 2013, în procedura

P,

S

împotriva

Commissie Sociale Zekerheid Breda,

College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta (raportor), președinte de cameră, și domnii J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, J. L. da Cruz Vilaça și C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 noiembrie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru P și S, de J. B. Bierbach, advocaat;

— pentru guvernul olandez, de M. Bulterman, de M. de Ree, de B. Koopman și de J. Langer, în calitate de agenți;

— pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes și de N. Piçarra, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: neerlandeza.

— pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande și de G. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 ianuarie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 alineatul (2) și a articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (JO 2004, L 16, p. 44, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 225).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între P și S, pe de o parte, și Commissie Sociale Zekerheid Breda (Comisia de Securitate Socială din Breda, denumită în continuare „Commissie Sociale Zekerheid”) și College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen (Colegiul Primarilor și Consilierilor Municipali din Comuna Amstelveen), pe de altă parte, în legătură cu impunerea de către acestea din urmă a unei obligații de integrare civică.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit considerentelor (2), (4), (6) și (12) ale Directivei 2003/109:

„(2) La reuniunea extraordinară de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, Consiliul European a afirmat că statutul juridic al resortisanților țărilor terțe trebuie apropiat de cel al resortisanților statelor membre și că unei persoane care are reședința legală într-un stat membru, pe o perioadă determinată, și care este titulară a unui permis de lungă ședere trebuie să i se acorde în statul membru respectiv un ansamblu de drepturi uniforme cât mai apropiate de cele de care beneficiază cetățenii Uniunii Europene.

[…]

(4) Integrarea resortisanților țărilor terțe care s-au stabilit pentru o perioadă lungă în statele membre reprezintă un element-cheie în promovarea coeziunii economice și sociale, obiectiv fundamental al Comunității, prevăzut de tratat.

[…]

(6) Criteriul principal în dobândirea statutului de rezident pe termen lung trebuie să fie durata șederii pe teritoriul unui stat membru. Șederea respectivă trebuie să fi fost legală și neîntreruptă pentru a putea dovedi stabilirea persoanei respective în țara în cauză. Este necesară o anumită flexibilitate pentru a se putea ține seama de circumstanțele care pot determina o persoană să părăsească temporar teritoriul respectiv.

[…]

(12) Pentru a constitui un veritabil instrument de integrare în societatea în care este stabilit rezidentul pe termen lung, rezidentul respectiv trebuie să beneficieze de egalitate de tratament cu cel al cetățenilor statului membru, într-o gamă largă de domenii economice și sociale, în condițiile pertinente definite de prezenta directivă.”

4 Sub titlul „Obiectul”, articolul 1 litera (a) din directiva menționată prevede:

„Prezenta directivă stabilește:

(a) condițiile de acordare și de retragere a statutului de rezident pe termen lung acordat de un stat membru resortisanților țărilor terțe care au reședința legală pe teritoriul său, precum și drepturile aferente […]”

5 Articolul 4 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Statele membre acordă statutul de rezident pe termen lung resortisanților țărilor terțe care au avut reședința legală și fără întrerupere pe teritoriul lor timp de cinci ani înainte de a depune cererea în cauză.”

6 Articolul 5 din Directiva 2003/109, intitulat „Condițiile pentru dobândirea statutului de rezident pe termen lung”, prevede:

„(1) Statele membre cer resortisanților țărilor terțe să facă dovada că dispun pentru ei și pentru membrii familiei lor care se află în întreținerea lor:

(a) de resurse stabile, regulate și suficiente pentru a satisface nevoile proprii și pe cele ale membrilor familiei lor fără a recurge la sistemul de ajutor social al statului membru în cauză. Statele membre evaluează resursele respective în ceea ce privește natura și regularitatea lor, ținând seama de nivelul minim al salariilor și pensiilor înainte de depunerea cererii de dobândire a statutului de rezident pe termen lung;

(b) de o asigurare de sănătate pentru toate riscurile acoperite în mod obișnuit pentru proprii resortisanți în statul membru în cauză.

(2) Statele membre pot solicita ca resortisanții țărilor terțe să îndeplinească condițiile de integrare, în conformitate cu legislația lor internă.”

7 Articolul 11 din directiva menționată, intitulat „Egalitatea de tratament”, prevede la alineatul (1):

„Rezidentul pe termen lung beneficiază de egalitate de tratament cu cel aplicat resortisanților naționali în ceea ce privește:

(a) condițiile de acces la un loc de muncă salariată și la o activitate independentă, cu condiția ca activitățile respective să nu aibă legătură, chiar ocazional, cu exercitarea autorității publice, precum și condițiile de angajare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și remunerare;

(b) educația și formarea profesională, inclusiv alocațiile și bursele de studii, în conformitate cu legislația internă;

(c) recunoașterea diplomelor, certificatelor și celorlalte calificări profesionale, în conformitate cu procedurile de drept intern aplicabile;

(d) securitatea socială, asistența socială și protecția socială astfel cum sunt definite de legislația internă;

(e) avantajele fiscale;

(f) accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii publice, precum și accesul la procedurile de acordare a unei locuințe;

(g) libertatea de asociere, afiliere și participare într-o organizație de lucrători sau angajatori sau în orice organizație profesională, inclusiv avantajele care pot decurge din aceasta, fără a aduce atingere dispozițiilor de drept intern privind ordinea publică și securitatea publică;

(h) liberul acces pe întreg teritoriul statului membru în cauză, în limitele prevăzute de legislația internă pentru motive de securitate.

[…]”

Dreptul olandez

8 Articolul 1 litera p din Legea din 2000 privind străinii (Vreemdelingenwet 2000), în versiunea aplicabilă în cauza principală (denumită în continuare „Vw 2000”), prevede:

„În cadrul acestei legi și al prevederilor care au la bază această lege, se înțelege prin:

[…]

p. rezident pe termen lung: titularul unui permis de ședere pe durată nedeterminată în sensul articolului 20, acordat în aplicarea articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2003/109 sau titularul unui permis de ședere CE al rezidentului pe termen lung eliberat de un alt stat care este parte la [t]ratat[…]”

9 Articolul 20 alineatul 1 din legea menționată prevede:

„Ministrul nostru este competent pentru:

a. a aproba, a respinge sau a nu lua în considerare cererea de acordare sau de modificare a unui permis de ședere pe durată nedeterminată;

b. a retrage sau a modifica permisul de ședere pe durată nedeterminată.”

10 Potrivit articolului 21 alineatul 1 din Vw 2000:

„În aplicarea articolului 8 alineatul (2) din Directiva 2003/109, cererea de eliberare sau de modificare a permisului de ședere pe durată nedeterminată în sensul articolului 20 nu poate fi respinsă decât atunci când străinul:

a. nu a avut reședința legală, în sensul articolului 8, timp de cinci ani și fără întrerupere înainte de a depune cererea;

[…]

k. nu a reușit la examenul de integrare prevăzut la articolul 7 alineatul 2 litera a din Legea privind integrarea civică [(Wet Inburgering), în versiunea aplicabilă în cauza principală (denumită în continuare «Wi»)] sau nu a obținut diploma, certificatul sau un alt document prevăzut la articolul 5 alineatul 1 litera c din această lege.”

11 Din decizia de trimitere reiese că Wi reglementează integrarea civică în societatea olandeză a tuturor migranților care au reședința în Țările de Jos. Integrarea civică presupune dobândirea unor aptitudini de limbă neerlandeză, în scris și oral, precum și o cunoaștere a societății olandeze. Aptitudinile lingvistice, precum și cunoașterea societății olandeze sunt evaluate în cursul unui examen. Atât migranților care, la data intrării în vigoare a Wi, și anume la 1 ianuarie 2007, aveau reședința legală de

mai mult timp în Țările de Jos, cât și celor care au ajuns pe teritoriul respectiv ulterior acestei date le revine, în principiu, obligația de integrare civică, fie începând cu 1 ianuarie 2007, fie începând cu data de la care au reședința legală în Țările de Jos după 1 ianuarie 2007.

12 Articolul 3 din Wi prevede:

„1. Obligația de integrare civică revine străinului care are reședința legală în sensul articolului 8 literele a-e sau l din Vw 2000 și care:

a. are reședința în Țările de Jos în alt scop decât unul temporar,

[…]

4. Obligația de integrare civică prevăzută la alineatul 1 nu se stabilește cu efect retroactiv.”

13 Potrivit articolului 5 din Wi:

„1. Prin derogare de la articolul 3, obligația de integrare civică nu revine persoanei care:

a. are mai puțin de 16 ani sau a împlinit vârsta de 65 de ani;

b. a avut reședința cel puțin 8 ani în Țările de Jos în perioada în care avea vârsta de școlarizare obligatorie;

c. deține o diplomă, un certificat sau un alt document prevăzut printr-o măsură administrativă generală sau în temeiul acesteia;

d. este supusă obligației de școlarizare sau obligației de a dobândi o calificare;

e. ca urmare a obligației de școlarizare sau a obligației de a dobândi o calificare, urmează o formare care se încheie cu acordarea unei diplome, a unui certificat sau a unui alt document prevăzut la litera c;

f. a demonstrat că are suficiente aptitudini de limbă neerlandeză, în scris și oral, precum și o bună cunoaștere a societății olandeze.

2. Obligația de integrare civică nu revine nici:

[…]

c. străinului care, în conformitate cu legislația unui stat membru al Uniunii Europene sau a unui stat parte la Acordul privind Spațiul Economic European, și-a îndeplinit obligația de integrare civică în vederea dobândirii statutului de rezident pe termen lung în sensul Directivei 2003/109;

[…]

3. Persoana căreia îi revine obligația de integrare civică, care deține o diplomă, un certificat sau un alt document desemnat printr-o măsură administrativă generală sau în temeiul acesteia, din care rezultă că dispune deja de o parte din aptitudinile și din cunoștințele vizate la articolul 7, este scutită de obligația de a dobândi această parte de cunoștințe și aptitudini și de a promova respectiva parte din examenul de integrare civică.

4. Printr-o măsură administrativă generală sau în temeiul acesteia se pot adopta norme privind:

a. alte scutiri, totale sau parțiale, de obligația de integrare civică;

b. ședederea, prevăzută la alineatul 1 litera b și

c. aplicarea alineatului 1 litera f.

5. Ministrul nostru poate adopta norme administrative privind aplicarea alineatului 2 litera d."

14 Articolul 31 din legea menționată prevede:

„1. College van Burgemeester en Wethouders aplică o amendă administrativă persoanei căreia îi revine obligația de integrare civică și care nu a promovat examenul de integrare civică în termenul prevăzut la articolul 7 alineatul 1 sau în termenul prelungit în temeiul alineatului 2 litera a.

2. Prin derogare de la alineatul 1:

a. College van Burgemeester en Wethouders prelungește termenul prevăzut la articolul 7 alineatul 1 dacă persoana căreia îi revine obligația de integrare civică demonstrează că nu i se poate imputa faptul că nu a promovat examenul de integrare civică sau

b. College van Burgemeester en Wethouders acordă o scutire de obligația de integrare civică dacă ajunge la concluzia că, în pofida eforturilor evidente ale persoanei căreia îi revine obligația de integrare civică, acesteia nu îi este rezonabil posibil să promoveze examenul de integrare.

3. Printr-o măsură administrativă generală sau în temeiul acesteia se adoptă norme privind alineatul 2."

15 Din decizia de trimitere reiese că Wi a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007. Intrarea în vigoare acestei legi a fost însoțită și de inserarea în Ww 2000 a articolului 21 alineatul 1 litera k. Această dispoziție nu a fost însă aplicată în fapt decât începând cu 1 ianuarie 2010.

16 Guvernul olandez precizează în această privință că obligația de a promova examenul de integrare civică este o condiție pentru obținerea statutului de rezident pe termen lung atât pentru resortisanții țărilor terțe care au obținut pentru prima dată o ședere legală în Țările de Jos după intrarea în vigoare a Wi, cât și pentru resortisanții țărilor terțe care, chiar dacă la data intrării în vigoare a Wi locuiau deja legal în Țările de Jos, au solicitat statutul de rezident pe termen lung după 1 ianuarie 2010. Prin urmare, articolul 21 alineatul 1 litera k din Vw 2000 se aplică acestor două categorii de resortisanți.

17 În schimb, resortisanții țărilor terțe care la data intrării în vigoare a Wi aveau deja reședința legală în Țările de Jos și care au solicitat statutul de rezident pe termen lung în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2007 și 1 ianuarie 2010, precum reclamantele din litigiul principal, nu au obligația de a promova examenul de integrare civică pentru a obține statutul respectiv. Prin urmare, articolul 21 alineatul 1 litera k din Vw 2000 nu se aplică acestei categorii de resortisanți.

18 Cu toate acestea, resortisanții care intră în categoria menționată sunt obligați să promoveze examenul de integrare civică în termenul stabilit printr-o decizie a College van Burgemeester en Wethouders al comunei în care acești resortisanți au reședința, sub sancțiunea aplicării unei amenzi. Dacă examenul nu este promovat în acest termen, se stabilește un nou termen, cuantumul amenzii fiind de fiecare dată majorat.

19 Astfel, obligația de integrare civică care revine acestei categorii de resortisanți nu are incidență asupra statutului de rezident pe termen lung, nici pentru obținerea acestuia, nici pentru păstrarea lui.

Litigiul principal și întrebările preliminare

20 P și S sunt resortisante ale unor țări terțe care, de la 14 noiembrie 2008 și, respectiv, de la 8 iunie 2007, sunt titulare de permise de ședere legală de rezident pe termen lung, pentru o perioadă nedeterminată, întemeiate pe Directiva 2003/109.

21 Printr-o decizie din 1 august 2008, Commissie Sociale Zekerheid a informat-o pe P că îi revenea o obligație de integrare civică, astfel cum era aceasta prevăzută de Wi, și că trebuia să promoveze examenul de integrare civică până la 30 iunie 2013. În urma acestei decizii, P a început un curs de integrare civică propus de Commissie Sociale Zekerheid. Începând cu 25 august 2008, P a întrerupt provizoriu acest curs pentru motive medicale. Ulterior, nu l-a mai continuat. Printr-o decizie din 4 august 2009, Commissie Sociale Zekerheid a constatat, din nou, că P era supusă acestei obligații și că trebuia să promoveze examenul respectiv până la 30 iunie 2013. La 25 februarie 2010, Commissie Sociale Zekerheid și-a menținut decizia din 4 august 2009.

22 Printr-o decizie din 24 februarie 2010, College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen a informat-o pe S că îi revenea o obligație de integrare civică, astfel cum era aceasta prevăzută de Wi, și că trebuia să promoveze examenul de integrare civică până la 24 august 2013.

23 În cadrul apelurilor declarate de P și de S împotriva hotărârilor de respingere a acțiunilor formulate împotriva deciziilor prin care acestea erau obligate să promoveze examenul de integrare civică, Centrale Raad van Beroep (Tribunalul Central de Contencios Administrativ) exprimă îndoieli în privința conformității obligației de integrare civică în raport cu Directiva 2003/109.

24 În special, instanța de trimitere, apreciind că impunerea unei asemenea obligații este întemeiată pe articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2003/109, își pune problema dacă, după acordarea statutului de rezident pe termen lung, statele membre pot să pună condiții de integrare sub forma unui examen de integrare civică, sancționat printr-un sistem de amenzi.

25 Pe de altă parte, instanța de trimitere consideră că obligația de integrare civică poate într-adevăr să intre sub incidența articolului 11 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2003/109. Dacă aceasta este situația, în măsura în care obligația amintită nu este impusă resortisanților naționali, resortisanții țărilor terțe rezidenți pe termen lung nu ar putea fi nici ei ținuți de această obligație, cu riscul de a încălca principiul egalității de tratament prevăzut la această dispoziție.

26 În plus, potrivit instanței de trimitere, deși prin dreptul național pot fi impuse în mod efectiv condiții de integrare, acestea nu pot totuși să fie de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă fie dobândirea statutului de rezident pe termen lung, fie menținerea acestui statut. Or, instanța de trimitere nu exclude posibilitatea ca obligația de integrare civică să nu fie conformă cu acest criteriu.

27 În sfârșit, instanța de trimitere ridică problema dacă faptul de a fi informat, după obținerea statutului de rezident pe termen lung, că trebuie îndeplinită ulterior o obligație de integrare civică, astfel cum se prezintă situația în cazul lui S, are incidență din perspectiva aprecierii conformității acestei obligații în raport cu Directiva 2003/109.

28 În acest context, Centrale Raad van Beroep a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Spiritul și finalitatea Directivei 2003/109 sau articolul 5 alineatul (2) și/sau articolul 11 alineatul (1) din aceasta trebuie interpretate în sensul că este incompatibilă cu acestea obligația de integrare civică a resortisanților țărilor terțe care dețin statutul de rezident pe termen lung impusă printr-o reglementare națională și sancționată printr-un sistem de amenzi?

2) Pentru a răspunde la prima întrebare, este important să se stabilească dacă obligația de integrare civică a fost impusă înainte de acordarea statutului de rezident pe termen lung?”

Cu privire la întrebările preliminare

29 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directiva 2003/109 și în special articolul 5 alineatul (2) și articolul 11 alineatul (1) din aceasta se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal prin care se impune resortisanților țărilor terțe care dețin deja statutul de rezident pe termen lung obligația de a promova un examen de integrare civică, sub sancțiunea amenzii, și dacă faptul că statutul menționat este obținut înainte ca această obligație să fi fost impusă sau după ce ea a fost impusă este pertinent în această privință.

30 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că întrebările adresate de instanța de trimitere privesc doar resortisanții țărilor terțe care aveau reședința legală în Țările de Jos la data intrării în vigoare a Wi, și anume la 1 ianuarie 2007, și care au solicitat statutul de rezident pe termen lung în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2007 și 1 ianuarie 2010, precum P și S.

31 Pentru această categorie de resortisanți, obligația de integrare civică în discuție în litigiul principal, care constă în a promova un examen pentru a demonstra dobândirea de aptitudini de limbă neerlandeză, în scris și oral, precum și o cunoaștere suficientă a societății olandeze, nu este o condiție pentru a obține, nici pentru a conserva statutul de rezident pe termen lung, ci atrage doar aplicarea unei amenzi celor care, la expirarea termenului stabilit, nu au promovat acest examen.

32 Pe de altă parte, este necesar să se arate importanța acordată de legiuitorul Uniunii măsurilor de integrare, astfel cum reiese în special din considerentul (4) al Directivei 2003/109, care prevede că integrarea resortisanților țărilor terțe care s-au stabilit pentru o perioadă lungă în statele membre reprezintă un element-cheie în promovarea coeziunii economice și sociale, obiectiv fundamental al Uniunii, prevăzut de tratat.

33 Acestea sunt considerațiile în lumina cărora trebuie să se răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.

34 În ceea ce privește, în primul rând, articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2003/109, sub titlul „Condițiile pentru dobândirea statutului de rezident pe termen lung”, această dispoziție prevede că statele membre pot solicita ca resortisanții țărilor terțe să îndeplinească condițiile de integrare, în conformitate cu legislația lor internă.

35 Astfel, reiese atât din modul de redactare a dispoziției menționate, cât și din contextul în care ea este inserată că aceasta acordă statelor membre facultatea de a supune obținerea statutului de rezident pe termen lung îndeplinirii prealabile a anumitor condiții de integrare.

36 Articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2003/109 privește, prin urmare, condiții de integrare care pot fi impuse înainte de acordarea statutului de rezident pe termen lung.

37 Or, după cum s-a arătat la punctul 31 din prezenta hotărâre, obligația de integrare civică în discuție în litigiul principal nu condiționează nici obținerea, nici menținerea statutului de rezident pe termen lung de către resortisanții țărilor terțe care au solicitat acest statut în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2007 și 1 ianuarie 2010. În consecință, în ceea ce privește această categorie de resortisanți, o asemenea obligație nu poate fi calificată drept condiție de integrare în sensul articolului 5 alineatul (2) din Directiva 2003/109.

38 Prin urmare, în măsura în care articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2003/109 nu impune, nici nu interzice statelor membre să pretindă resortisanților țărilor terțe să îndeplinească obligații de integrare după obținerea statutului de rezident pe termen lung, această dispoziție nu se opune unei măsuri de integrare precum cea în discuție în litigiul principal.

39 În ceea ce privește articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109, trebuie arătat că, după cum se enunță în considerentul (12) al directivei menționate, această dispoziție garantează resortisanților țărilor terțe care au dobândit statutul de rezident pe termen lung egalitatea de tratament cu resortisanții naționali ai statului membru în cauză, în domeniile enumerate la literele (a)-(h) ale dispoziției menționate.

40 Or, ținând seama de faptul că obligația de integrare civică în discuție în litigiul principal nu este impusă resortisanților naționali, trebuie să se analizeze dacă o asemenea obligație ar putea contraveni principiului egalității de tratament consacrat la articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109, în diferitele domenii pe care acesta le prevede.

41 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea S.P.C.M. și alții, C-558/07, EU:C:2009:430, punctul 74, precum și jurisprudența citată).

42 În acest context, trebuie arătat că măsurile de integrare în litigiu constau, în esență, în obligația de a dobândi și/sau de a demonstra aptitudini de limbă neerlandeză, în scris și oral, precum și o cunoaștere a societății olandeze. Or, dacă se poate prezuma că resortisanții naționali dispun de asemenea aptitudini și cunoștințe, nu aceeași este situația în ceea ce îi privește pe resortisanții țărilor terțe. Prin urmare, așa cum a arătat avocatul general la punctul 52 din concluzii, este necesar să se considere că situația resortisanților țărilor terțe nu este comparabilă cu cea a resortisanților naționali în ceea ce privește utilitatea unor măsuri de integrare precum dobândirea unei cunoașteri atât a limbii, cât și a societății țării.

43 În consecință, în măsura în care situațiile amintite nu sunt comparabile, faptul că obligația de integrare civică în discuție în litigiul principal nu este impusă resortisanților naționali nu încalcă dreptul resortisanților țărilor terțe rezidenți pe termen lung la egalitate de tratament cu resortisanții naționali, conform articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109.

44 Cu toate acestea, modalitățile de aplicare a acestei obligații de integrare civică nu trebuie să aducă atingere principiului nediscriminării, în domeniile enumerate la articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2003/109.

45 În orice caz, este necesar să se adauge că statele membre nu pot să aplice o reglementare națională care poate să pună în pericol realizarea obiectivelor urmărite prin directiva menționată și, prin urmare, să o lipsească pe aceasta de efectul său util (a se vedea Hotărârea Comisia/Țările de Jos, C-508/10, EU:C:2012:243, punctul 65).

46 În această privință, astfel cum reiese din considerentele (4), (6) și (12) ale Directivei 2003/109, obiectivul principal al acesteia este integrarea resortisanților țărilor terțe care s-au stabilit pentru o perioadă lungă în statele membre (a se vedea Hotărârea Comisia/Țările de Jos, C-508/10, EU:C:2012:243, punctul 66).

47 În aceste condiții, în ceea ce privește, mai întâi, obligația de a promova examenul de integrare civică în discuție în litigiul principal, nu se poate contesta că dobândirea unei cunoașteri atât a limbii, cât și a societății statului membru gazdă facilitează semnificativ comunicarea dintre resortisanții țărilor terțe și

resortisanții naționali și, în plus, favorizează interacțiunea și dezvoltarea de raporturi sociale între aceștia. Nu se poate contesta nici că dobândirea unei cunoașteri a limbii statului membru gazdă face mai puțin dificil accesul resortisanților țărilor terțe la piața muncii și la formarea profesională.

48 Din această perspectivă, în măsura în care obligația de a promova un examen, precum cel în discuție în litigiul principal, permite să se asigure dobândirea de către resortisanții țărilor terțe vizați a unor cunoștințe care se dovedesc incontestabil utile pentru stabilirea unor legături cu statul membru gazdă, este necesar să se considere că o asemenea obligație nu pune, prin ea însăși, în pericol realizarea obiectivelor urmărite prin Directiva 2003/109, ci, dimpotrivă, poate participa la realizarea lor.

49 Cu toate acestea, modalitățile de punere în aplicare a acestei obligații nu trebuie nici ele să fie de natură să pună în pericol aceste obiective, ținând seama în special de nivelul de cunoștințe necesar pentru a promova examenul de integrare civică, de accesibilitatea cursurilor și a materialului necesar pentru a pregăti acest examen, de cuantumul taxelor de înscriere aplicabile resortisanților țărilor terțe pentru a susține examenul respectiv sau de luarea în considerare a unor circumstanțe individuale particulare, precum vârsta, analfabetismul sau nivelul de educație.

50 În ceea ce privește, în continuare, sistemul de amenzi în discuție în litigiul principal, trebuie arătat că aplicarea unei amenzi resortisanților țărilor terțe rezidenți pe termen lung care, la expirarea termenului stabilit, nu au promovat examenul de integrare civică, ca mijloc de asigurare a efectivității obligației de integrare civică de care sunt ținuți, nu pune în pericol, prin ea însăși, realizarea obiectivelor urmărite prin Directiva 2003/109 și, prin urmare, nu o lipsește pe aceasta de efectul său util.

51 Cu toate acestea, trebuie să se țină seama de faptul că cuantumul maxim al amenzii impozabile în discuție în litigiul principal atinge un nivel relativ ridicat, respectiv 1 000 de euro, și că, pe de altă parte, această amendă poate fi aplicată de fiecare dată când termenele stabilite pentru promovarea examenului de integrare civică se împlinesc fără ca acest examen să fi fost promovat, iar aceasta fără nicio limită, până când resortisantul țării terțe vizat promovează examenul menționat.

52 Trebuie de asemenea să se arate că amenda este aplicată resortisanților țărilor terțe care, la expirarea termenului care le-a fost stabilit, nu au promovat examenul de integrare civică, independent de faptul că, în cursul termenului menționat, acești resortisanți nu s-au prezentat niciodată la examenul amintit ori s-au prezentat în mai multe rânduri la acesta.

53 Pe de altă parte, taxele de înscriere pentru susținerea examenului de integrare civică, precum și, eventual, cheltuielile legate de pregătirea acestuia sunt în sarcina resortisanților țărilor terțe în cauză. Trebuie arătat de asemenea că, în ședință, guvernul olandez a indicat că cuantumul taxelor de înscriere se ridică la 230 de euro, că resortisanții țărilor terțe în cauză trebuie să achite aceste taxe de fiecare dată când, în cursul termenului stabilit, se prezintă la examenul de integrare civică și că taxele respective nu le sunt rambursate resortisanților care nu promovează acest examen. Rezultă, astfel, de aici că aplicarea unei amenzi nu este singurul efect negativ pe care trebuie să îl suporte resortisanții țărilor terțe care nu reușesc să promoveze examenul respectiv înainte de expirarea termenului stabilit.

54 În asemenea condiții, a căror verificare revine instanței de trimitere, plata unei amenzi pentru a sancționa nerespectarea obligației de a promova examenul de integrare civică, pe lângă plata cheltuielilor referitoare la examenele efectuate, este susceptibilă să pună în pericol realizarea obiectivelor urmărite prin Directiva 2003/109 și, prin urmare, să o lipsească pe aceasta de efectul său util.

55 În sfârșit, în măsura în care obligația de integrare civică prevăzută de reglementarea națională în discuție în litigiul principal nu are incidență din perspectiva obținerii și a menținerii statutului de rezident pe termen lung al resortisanților țărilor terțe care au solicitat acest statut în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2007 și 1 ianuarie 2010, astfel cum s-a arătat la punctul 31 din prezenta

hotărâre, este necesar să se constate că faptul că statutul de rezident pe termen lung este obținut înainte ca această obligație să fi fost impusă sau după ce a fost impusă este, în speță, lipsit de pertinență pentru răspunsul care trebuie dat instanței de trimitere.

56 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că Directiva 2003/109 și în special articolul 5 alineatul (2) și articolul 11 alineatul (1) din aceasta nu se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, prin care se impune resortisanților țărilor terțe care dețin deja statutul de rezident pe termen lung obligația de a promova un examen de integrare civică, sub sancțiunea amenzii, cu condiția ca modalitățile sale de aplicare să nu fie susceptibile să pună în pericol realizarea obiectivelor urmărite prin directiva menționată, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice. Faptul că statutul de rezident pe termen lung este obținut înainte ca obligația de a promova un examen de integrare civică să fi fost impusă sau după ce aceasta a fost impusă este lipsit de pertinență în această privință.

Cu privire la cheltuielile de judecată

57 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Directiva 2003/109/CE a Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung și în special articolul 5 alineatul (2) și articolul 11 alineatul (1) din aceasta nu se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal prin care se impune resortisanților țărilor terțe care dețin deja statutul de rezident pe termen lung obligația de a promova un examen de integrare civică, sub sancțiunea amenzii, cu condiția ca modalitățile sale de aplicare să nu fie susceptibile să pună în pericol realizarea obiectivelor urmărite prin directiva menționată, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice. Faptul că statutul de rezident pe termen lung este obținut înainte ca obligația de a promova un examen de integrare civică să fi fost impusă sau după ce aceasta a fost impusă este lipsit de pertinență în această privință.

Semnături